

Polski Ład

- praktyczna analiza zmian

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Rozdział I. Zmiany w składce zdrowotnej

1. Uwagi wstępne

Polski Ład zakłada istotne zmiany w obszarze finansowania systemu ochrony zdrowia. W obszarze składki zdrowotnej sprowadzają się one do wprowadzania nowych tytułów ubezpieczenia zdrowotnego oraz likwidacji mechanizmu odliczenia składki od PIT. Zgodnie z art. 79 ust. 1 ŚOZŚrPubU składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 9% podstawy wymiaru. Dotychczas składka zdrowotna podlegała odliczeniu od PIT w wysokości 7,75% podstawy wymiaru. **Od 1.1.2022 r.** ubezpieczony nadal będzie opłacał 9% podstawy wymiaru składki zdrowotnej, jednak nie będzie miał prawa odliczenia od PIT. Z kolei dla podatników rozliczających się na zasadach podatku liniowego stopa procentowa składki zdrowotnej ustalona została na poziomie 4,9% i również nie podlega odliczeniu od PIT.

Należy mieć także na uwadze, że zgodnie z art. 65 ŚOZŚrPubU ubezpieczenie zdrowotne jest oparte na zasadzie równego traktowania oraz solidarności społecznej, a także zapewnienia ubezpieczonemu równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej i wyboru świadczeniodawców. Oznacza to, że składka zdrowotna nie ma charakteru ekwiwalentnego i niezależnie od wysokości odprowadzonej składki ubezpieczonemu przynależy prawo do takiego samego koszyka świadczeń. Z kolei zgodnie z art. 66 ŚOZŚrPubU obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlega 48 grup osób ubezpieczonych.

Zgodnie z nowymi regulacjami zasady ustalania wysokości składki zdrowotnej zależne są od wybranej formy opodatkowania. Oznacza to, że zmiana zasad objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym i zmiana zasad opłacania składki zdrowotnej możliwa jest poprzez zmianę formy opodatkowania. Zgodnie z art. 9a ust. 1 PDOFizU dochody uzyskane przez przedsiębiorców opodatkowane są na zasadach ogólnych (tzw. skala podatkowa), chyba że podatnik złoży właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego pisemny wniosek lub oświadczenie o wyborze innej formy opodatkowania. Podatnik może zmienić formę opodatkowania na:

- 1) 19% stawkę podatku (podatek liniowy) lub ryczałtu – w terminie do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym podatnik osiągnął pierwszy w roku po-

datkowym przychód albo do końca roku podatkowego, jeżeli pierwszy taki przychód został osiągnięty w grudniu roku podatkowego,

- 2) na inne formy opodatkowania – w terminie do 20 stycznia, jeżeli w poprzednim roku podatnik opodatkowany był w formie karty podatkowej.

W konsekwencji dokonanej modyfikacji formy opodatkowania zmieniają się też zasady opłacania składki zdrowotnej.

Warto mieć na uwadze, że składka zdrowotna opłacona w roku podatkowym jest wykazywana:

- 1) na zasadach ogólnych – skala podatkowa – w zeznaniu PIT-36 lub PIT-37,
- 2) na zasadach ogólnych – podatek liniowy – w zeznaniu PIT-36L,
- 3) w formie karty podatkowej – w deklaracji PIT-16A,
- 4) w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych – w zeznaniu PIT-28.

Z kolei składka zdrowotna pobrana przez płatnika jest wykazywana w informacji PIT-11. Składki opłacone do końca 2021 r. będą mogły zostać odliczone od PIT.

2. Osoby uzyskujące przychody ze stosunku pracy

Fundamentalną zmianą w obszarze składki zdrowotnej jest brak możliwości odliczenia od PIT poniesionych wydatków. Zgodnie ze zmianami dokonanymi w PDOFizU od 1.1.2022 r. utraci moc przepis art. 27b tej ustawy pozwalający na odliczenie od podatku części składki na ubezpieczenie zdrowotne. W praktyce oznacza to, że osoby zatrudnione zapłacą pełną 9% składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Zgodnie z przepisami w celu ustalenia podstawy wymiaru składki zdrowotnej pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w rozumieniu SysUbSpołU. W tym przypadku następuje zatem odesłanie do art. 18 SysUbSpołU wskazujący, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 SysUbSpołU. Oznacza to, że podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a w konsekwencji także ubezpieczenie zdrowotne, stanowi przychód w rozumieniu PDOFizU z tytułu:

- 1) zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby lub
- 2) wykonywania mandatu posła lub senatora, lub
- 3) wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności albo tymczasowego aresztowania, lub
- 4) pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, lub
- 5) prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy, lub
- 6) działalności wykonywanej osobiście przez osoby należące do składu rad nadzorczych, niezależnie od sposobu ich powoływania.

Co ważne, podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest także wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, gdyż zgodnie z art. 81 ust. 5 ŚOZŚrPubU przy ustalaniu podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób nie stosuje się wyłączeń wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz nie stosuje się ograniczenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1 SysUbSpołU.

Należy także mieć na uwadze, że podstawa wymiaru składki zdrowotnej nie jest ograniczona tzw. limitem 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego. Warto także zaznaczyć, że zgodnie z art. 81 ust. 6 ŚOZŚrPubU przed obliczeniem składki na ubezpieczenie zdrowotne podstawę wymiaru pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowane przez pracownika.

Należy także podkreślić, że w przypadku składki zdrowotnej nie obowiązuje – w przeciwieństwie do PIT – kwota wolna. Oznacza to, że nie mają zastosowania przepisy dotyczące kwoty wolnej (kwoty zmniejszającej podatek). W przypadku osoby posiadającej status ubezpieczonego obowiązkowe odprowadzanie składek na ubezpieczenie zdrowotne następuje nawet w przypadku poniesienia straty.

Przykład

Zgodnie z art. 81 ŚOZŚrPubU podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest przychód brutto pomniejszony o koszty uzyskania przychodu (250 zł albo 300 zł – w zależności od tego, czy pracownik mieszka w miejscowości zakładu pracy) oraz składki na ubezpieczenia społeczne opłacone w danym miesiącu. Oznacza to, że od kosztów uzyskania przychodu oraz składek na ubezpieczenia społeczne nie jest obliczana wysokość składki zdrowotnej.

Przykład

W sytuacji gdy pracownik przebywa na zwolnieniu lekarskim i otrzymuje z tego tytułu wynagrodzenie chorobowe bądź zasiłek chorobowy, przy wyliczaniu kwoty do wypłaty w przypadku wynagrodzenia chorobowego nie pobiera się składek na ubezpieczenia, ale należy obliczyć składkę zdrowotną. Natomiast w przypadku zasiłku chorobowego nie pobiera się ani składek na ubezpieczenia społeczne, ani składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Przykład

W przypadku benefitów pracowniczych, np. wpłat do PPK finansowanych przez podmiot zatrudniający, nie należy pobierać składki zdrowotnej. Zgodnie bowiem z art. 26 PPKU wpłaty do PPK finansowane przez podmiot zatrudniający (podstawowe i dodatkowe) nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zatem w przypadku uczestników PPK od wpłat finansowanych przez podmioty zatrudniające nie pobiera się składki zdrowotnej. Należy jednak mieć na uwadze, że nie wszystkie benefity pracownicze korzystają z takiego zwolnienia.

3. Składka zdrowotna a PIT na zasadach ogólnych (skala podatkowa)

Zgodnie z art. 79 ŚOZŚrPubU składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 9% podstawy wymiaru składki. Traci także moc obowiązywania możliwość odliczenia składki na ubezpieczenie zdrowotne od PIT. Oznacza to, że przedsiębiorca rozliczający się na zasadach ogólnych zapłaci 9% podstawy wymiaru (dochodu) jako składkę zdrowotną.

Należy jednak mieć na uwadze, że w zeznaniu podatkowym za 2021 r. można nadal uwzględnić odliczenie składki zdrowotnej od PIT. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą ma prawo odliczyć od PIT 7,75% podstawy wymiaru tej składki zdrowotnej. W przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w IV kwartale roku poprzedniego, włącznie z wypłatami z zysku, ogłaszanego przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie, włącznie z wypłatami z zysku, w IV kwartale 2020 r. wyniosło 5656,51 zł. Zatem minimalna podstawa wymiaru i kwota składki na ubezpieczenie zdrowotne wyniosła 381,81 zł. Zgodnie z art. 27b ust. 2 PDOFizU kwota składki na ubezpieczenie zdrowotne, o którą zmniejsza się podatek, nie może przekroczyć 7,75% podstawy wymiaru tej składki. Zatem możliwa do odliczenia miesięczna kwota to 328,78 zł – łącznie 3945,36 zł.

Zmianie ulegają także zasady opłacania składek przez osoby współpracujące z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą. W tym przypadku podstawę wymiaru składki stanowić będzie kwota przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w IV kwartale roku poprzedniego, włącznie z wypłatami z zysku, ogłaszanego przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Co ważne, wprowadzone regulacje zmieniają termin opłacenia składki zdrowotnej. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 47 SysUbSpołU płatnik składek przesyła w tym samym terminie deklarację rozliczeniową, imienne raporty miesięczne oraz opłaca składki za dany miesiąc nie później niż:

- 1) do 5. dnia następnego miesiąca – dla jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych;
- 2) do 15. dnia następnego miesiąca – dla płatników składek posiadających osobowość prawną,
- 3) do 20. dnia następnego miesiąca – dla pozostałych płatników składek.

Nowym terminem płatności składek dla samozatrudnionych jest zatem 20. dzień następnego miesiąca.

Niezbędnym jest także wskazanie, że zgodnie z przepisem art. 82 ust. 2a ŚOZŚrPubU w przypadku, gdy ubezpieczony prowadzi więcej niż jedną pozarolniczą działalność składka na ubezpieczenie zdrowotne jest opłacana od sumy dochodów. Należy jednak

podkreślić, że tak ustalona podstawa wymiaru składki nie może być niższa niż wskazana w przepisach ogólnych wysokość płacy minimalnej.

W okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego świadczeniobiorca podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu i musi opłacać za siebie w tym czasie składki na to ubezpieczenie. Inne przepisy należy jednak zastosować w przypadku osoby pobierającej zasiłek macierzyński (uprzednio uzyskującej przychody ze stosunku pracy). Wówczas w okresie pobierania świadczenia ma ona prawo do korzystania ze świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego, jednak nie odprowadza wówczas składki na ubezpieczenie zdrowotne. W przypadku przedsiębiorcy prowadzącego działalność w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego przepisy o obowiązku opłacania składki zdrowotnej będą miały zastosowanie, ponieważ wciąż prowadzi działalność gospodarczą. Podstawą wymiaru składki zdrowotnej będzie wówczas dochód obliczany analogicznie jak w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej.

Wyjątek stanowi sytuacja w przypadku osoby, która pobiera zasiłek macierzyński w wysokości niższej niż świadczenie rodzicielskie. Wówczas zgodnie z art. 82 ust. 9a ŚOZŚrPubU osoba, która pobiera zasiłek macierzyński nieprzekraczający miesięcznie kwoty świadczenia rodzicielskiego (czyli 1000 zł), nie ma obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne, a jednocześnie zachowuje prawo do świadczeń.

Z kolei w okresie zawieszenia prowadzenia działalności gospodarczej zastosowanie mają przepisy o braku obowiązku odprowadzania składki na ubezpieczenie zdrowotne. Zgodnie bowiem z art. 22 i 23 PrPrzed przedsiębiorca niezatrudniający pracowników wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na czas nieokreślony albo określony, nie krótszy jednak niż 30 dni. Należy mieć w tym przypadku na uwadze, że w ramach tzw. Polskiego Ładu – zgodnie z art. 81 ust. 2zd ŚOZŚrPubU wprowadzono zasadę, że nie uwzględnia się w przychodach i kosztach ich uzyskania przychodów osiągniętych i kosztów poniesionych w okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej na podstawie przepisów PrPrzed. Oznacza to, że w okresie zawieszenia działalności gospodarczej nie odprowadza się składki na ubezpieczenie zdrowotne, a uzyskane wówczas przychody oraz poniesione koszty uzyskania przychodu nie są uwzględniane przy obliczaniu podstawy wymiaru składki.

4. Składka zdrowotna a podatek liniowy

W ramach zmian w obszarze ubezpieczenia zdrowotnego w ŚOZŚrPubU dodaje się art. 79a, w którym ustala się, że składka na ubezpieczenie zdrowotne:

- 1) osób prowadzących działalność pozarolniczą, o których mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, 3, 4 i 5 SysUbSpołU,
- 2) osób, o których mowa w art. 18 ust. 1 PrPRZED, opłacających podatek dochodowy na zasadach określonych w art. 30c PDOFizU

– wynosi 4,9% podstawy wymiaru składki.

Należy jednak wskazać, że kwota składki zdrowotnej nie może być niższa niż kwota odpowiadająca 9%:

- 1) minimalnego wynagrodzenia obowiązującego 1 stycznia roku składkowego, o którym mowa w art. 81 ust. 2 ŚOZŚrPubU, w przypadku składki obliczanej od miesięcznej podstawy jej wymiaru,
- 2) iloczynu liczby miesięcy w roku składkowym, o którym mowa w art. 81 ust. 2 ŚOZŚrPubU, i minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w pierwszym dniu tego roku składkowego, w przypadku składki obliczanej od rocznej podstawy jej wymiaru.

Oznacza to, że roczna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie będzie mogła być niższa od kwoty stanowiącej iloczyn liczby miesięcy w roku kalendarzowym podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu i minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu 1 stycznia danego roku.

Ważne

W 2022 r. składka zdrowotna wyniesie nie mniej niż 270,90 zł.

Ustawodawca wskazał, że podstawą wymiaru składki zdrowotnej są, co do zasady, rzeczywiste dochody przedsiębiorcy. Zgodnie z przepisami ŚOZŚrPubU podstawą wymiaru składki dla osób opłacających podatek dochodowy na zasadach określonych według skali podatkowej (art. 27 PDOFizU), według 19% stawki podatku (art. 30c PDOFizU) i opłacających podatek dochodowy z kwalifikowanych praw własności intelektualnej (art. 30ca PDOFizU) jest dochód ustalony na podstawie PDOFizU. Zatem dochód za rok kalendarzowy będzie ustalany jako różnica między osiągniętymi przychodami, w rozumieniu PDOFizU, a poniesionymi kosztami uzyskania tych przychodów, w rozumieniu PDOFizU, pomniejszony o kwotę opłaconych w tym roku składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, jeżeli nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów.

Wartym odnotowania jest także, że **w sytuacji nadpłaty składki zdrowotnej ubezpieczony może wystąpić o zwrot wpłaconych środków**. Jeśli w zeznaniu za rok podatkowy wykazany zostanie niższy dochód niż ten, który był przyjmowany przez kolejne miesiące na potrzeby ustalenia podstawy wymiaru składki zdrowotnej, wówczas – zgodnie z art. 45 ust. 1 i 1a pkt 2 PDOFizU – ubezpieczony będzie mógł się zwrócić do ZUS o stwierdzenie nadpłaty i zwrot środków. Terminem na złożenie wniosku o stwierdzenie nadpłaty jest miesiąc od terminu na złożenie zeznania. W praktyce oznacza to, że w maju kolejnego roku po zakończeniu roku podatkowego będzie istniała możliwość zwrócenia się o zwrot środków.

Z kolei w przypadku, gdy przedsiębiorca odnotuje w danym miesiącu stratę, wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne zostanie ustalona w wysokości nie niższej niż 9% minimalnego wynagrodzenia obowiązującego 1 stycznia roku składkowego. W praktyce oznacza to, że wysokość składki zdrowotnej w różnych miesiącach może się różnić.

Przykład

Samozatrudniony rozliczający się na zasadach podatku liniowego od lutego do czerwca 2022 r. uzyskał dochód podlegający opodatkowaniu w wysokości 5000 zł, jednak w lipcu 2022 r. odnotował stratę w wysokości 1000 zł. W tym przypadku zastosowanie mają przepisy, że składka zdrowotna nie może być niższa niż kwota odpowiadająca 9% minimalnego wynagrodzenia obowiązującego 1 stycznia roku składkowego.

Przykład

Przedsiębiorca prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą oraz wykonuje pracę na podstawie umowy o pracę. Dotychczas obowiązany był odprowadzić jedynie składkę zdrowotną. Jednak od wejścia w życie przepisów w ramach tzw. Polskiego Ładu umowa o pracę i prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej stanowią będą odrębne tytuły do ubezpieczenia zdrowotnego. Zatem składka zdrowotna będzie naliczona, pobrana i odprowadzona ze środków uzyskanych z umowy o pracę, a jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą ustali wysokość składki z tego tytułu.

Należy także podkreślić, że w ramach tzw. Polskiego Ładu wprowadzone zostały przepisy zmieniające termin opłacenia składki zdrowotnej. W związku z koniecznością ustalenia wysokości składki od osiągniętego przez ubezpieczonego (podatnika) dochodu niezbędnym stało się zrównanie terminu na rozliczenie składki zdrowotnej i PIT. Zatem zgodnie z nowym brzmieniem art. 47 SysUBSpołU terminem płatności składek jest 20. dzień następnego miesiąca.

Warto także zaznaczyć, że zmiany w ustawach regulujących zasady opłacania składki zdrowotnej wymagają weryfikacji druków ZUS DRA i ZUS RCA. Przepisy ZmPDOFizPrU21 zakładają wprowadzenie w dokumentach rozliczeniowych z ZUS, dotyczących m.in. składki zdrowotnej, nowego zakresu danych, tj.:

- 1) obowiązujących w danym miesiącu form opodatkowania,
- 2) kwot przychodów lub dochodów,
- 3) kwoty dopłaty stanowiącej różnicę między roczną składką na ubezpieczenie zdrowotne a sumą składek na ubezpieczenie zdrowotne za poszczególne miesiące roku kalendarzowego albo roku składkowego w rozumieniu art. 81 ust. 2 ŚÓZŚrPubU.

W dotychczasowym stanie prawnym funkcjonują dwa raporty imienne, w których następuje rozliczenie składek:

- 1) w raporcie ZUS RCA – rozliczenie składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne,
- 2) w raporcie ZUS RZA – rozliczenie wyłącznie składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Zgodnie z projektowanym nowym wzorem rozliczenie składki na ubezpieczenie zdrowotne będzie dokonywane w raporcie ZUS RCA. Co oznacza, że raport ZUS RZA nie będzie składany, począwszy od rozliczeń za styczeń 2022 r.

Z kolei w druku ZUS DRA wprowadzono nowy zakres danych, wynikający z regulacji zawartych w ZmPDOFizPrU21, który został ujęty w blokach XI i XII we wzorze deklaracji rozliczeniowej o symbolu ZUS DRA oraz w blokach III.E i F we wzorze imiennego raportu miesięcznego o należnych składkach i wypłaconych świadczeniach o symbolu ZUS RCA.

Za okres od stycznia 2022 r. osoby prowadzące działalność gospodarczą, opłacające składki na własne ubezpieczenia lub osoby w nimi współpracujące, mają obowiązek comiesięcznego przekazywania dokumentów rozliczeniowych do ZUS. Ustawodawca nadal zwalnia z tego obowiązku:

- 1) duchownych,
- 2) osoby składające dokumenty za nianie,
- 3) osoby, które podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu na podstawie art. 7 SysUbSpołU.

Należy także wskazać, że w ramach tzw. Polskiego Ładu nie ulegają zmianie zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz zasady ustalania wysokości należnych składek na ubezpieczenia społeczne. Zatem łączna wysokość składki na ubezpieczenia społeczne w 2022 r. (bez składki zdrowotnej) wyniesie 1211,29 zł.

Przykład

Przedsiębiorca uzyskuje dochód w wysokości 10 000 zł miesięcznie. W związku z tym obowiązany jest odprowadzać składki na ubezpieczenia społeczne od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia (3553,20 zł). Z kolei składka zdrowotna w wysokości 4,9% obliczona zostanie od uzyskanego dochodu – wyniesie zatem 490 zł.

Tabela 1. Składki na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne samozatrudnionych rozliczających się na zasadach podatku liniowego

Elementy składki	2022	2021
Miesięczny dochód	10 000,00 zł	10 000,00 zł
Przeciętne wynagrodzenie	5922,00 zł	5259,00 zł
Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne	3553,20 zł	3155,40 zł
Składka emerytalna	693,58 zł	615,93 zł
Składka rentowa	284,26 zł	252,43 zł
Składka chorobowa	59,34 zł	52,70 zł
Składka wypadkowa	87,05 zł	77,31 zł
Składka na Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy	87,05 zł	77,31 zł
Razem składki na ubezpieczenia społeczne	1211,29 zł	1075,68 zł
Składka na ubezpieczenie zdrowotne	490,00 zł	53,03 zł
Razem składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne	1701,29 zł	1128,71 zł

Źródło: Opracowanie własne.

5. Osoby rozliczające się na zasadach ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych

Osoby samozatrudnione prowadzące działalność gospodarczą i rozliczające się na zasadach tzw. ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, o którym mowa w RyczałtU, podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu. Miesięczna podstawa wymiaru składki jest zryczałtowana i uzależniona od wysokości uzyskanych przychodów z działalności gospodarczej i wynosi:

- 1) 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w IV kwartale roku poprzedniego, włącznie z wypłatami z zysku, jeżeli przychody z działalności gospodarczej nie przekroczyły od początku roku 60 000 zł,
- 2) 100% przeciętnego wynagrodzenia, jeżeli przychody z działalności gospodarczej przekroczyły 60 000 zł i nie przekroczyły 300 000 zł,
- 3) 180% przeciętnego wynagrodzenia, jeżeli przychody z działalności gospodarczej przekroczyły 300 000 zł.

Należy jednak podkreślić, że przychody uzyskiwane przez podatników zryczałtowanego podatku dochodowego są pomniejszane o kwoty opłaconych składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, jeżeli nie zostały one uprzednio zaliczone do kosztów uzyskania przychodów lub odliczone od dochodu, na podstawie PODOFizU.

W obszarze składki zdrowotnej dla ryczałtowców ZmPDOFizPrU21 wprowadza także obowiązek rocznego rozliczenia wpłaconych składek. W przypadku gdy suma wpłaconych za poszczególne miesiące roku kalendarzowego składek na ubezpieczenie zdrowotne przez ubezpieczonego jest wyższa od rocznej składki na ubezpieczenie zdrowotne ustalonej od rocznej podstawy ubezpieczonemu przysługuje zwrot kwoty stanowiącej różnicę między sumą wpłaconych za poszczególne miesiące roku kalendarzowego składek na ubezpieczenie zdrowotne a roczną składką na ubezpieczenie zdrowotne ustaloną od rocznej podstawy. Ubezpieczony po zakończeniu roku kalendarzowego w terminie miesiąca od upływu terminu do złożenia zeznania podatkowego (30 kwietnia) wpłaca kwotę stanowiącą różnicę między roczną składką na ubezpieczenie zdrowotne ustaloną od rocznej podstawy a sumą wpłaconych za poszczególne miesiące roku kalendarzowego składek na ubezpieczenie zdrowotne. Dopłata ta ewidencjonowana jest jako składka należna do zapłacenia za miesiąc, w którym upływa termin złożenia zeznania w terminie płatności składki zdrowotnej.

Z kolei w przypadku stwierdzenia nadpłaty zwrot kwoty nadpłaconych składek następuje na wniosek składany wyłącznie:

- 1) w formie dokumentu elektronicznego za pomocą profilu informacyjnego utworzonego w systemie teleinformatycznym udostępnionym przez ZUS lub
- 2) w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym, podpisem osobistym, lub
- 3) z wykorzystaniem sposobu potwierdzania pochodzenia oraz integralności danych udostępnionego bezpłatnie przez ZUS w systemie teleinformatycznym.

Co ważne, przedsiębiorca, który przez cały poprzedni rok kalendarzowy prowadził działalność gospodarczą i przychody z tej działalności były opodatkowane na zasadach ogólnych lub ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, może przy określaniu wysokości miesięcznej podstawy wymiaru zadeklarować chęć opłacania składki na podstawie kwoty przychodów uzyskanych w poprzednim roku kalendarzowym.

Przykład

Inżynier współpracujący z przedsiębiorstwem prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą korzystając z ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. W roku podatkowym osiągnął przychód w wysokości 240 000 zł. Zatem, ustalając wysokość składki zdrowotnej, przedsiębiorca zsumuje przychody osiągnięte od początku roku podatkowego. Do czasu przekroczenia 60 000 zł zastosuje jako podstawę 60% przeciętnego wynagrodzenia, po przekroczeniu tej kwoty 100% miesięcznego wynagrodzenia. Jednak w rocznym rozliczeniu składki zdrowotnej, podatnik zobowiązany będzie do dopłaty, jeżeli w związku z przekroczeniem progu przychodów zmieniła się wysokość podstawy wymiaru składki.

Wartym odnotowania jest także obowiązek dokonania rozliczenia z ZUS w zakresie składki zdrowotnej. W przypadku gdy po zakończeniu roku w terminie miesiąca od upływu terminu do złożenia zeznania podatkowego, o którym mowa w RyczałtU, przedsiębiorca dopłaca kwotę stanowiącą różnicę między roczną składką ustaloną od rocznej podstawy wymiaru a sumą składek wpłaconych za poszczególne miesiące.

W przeciwnym razie następować będzie zwrot nadpłaconej różnicy – gdy suma składek wpłaconych za poszczególne miesiące roku kalendarzowego jest wyższa od składki rocznej ustalonej od rocznej podstawy wymiaru, przedsiębiorcy po zakończeniu roku przysługuje zwrot kwoty stanowiącej różnicę między tymi kwotami. Zwrot następuje na wniosek i pod warunkiem braku zaległości w składkach.

Przykład

W zeznaniu za rok podatkowy 2022 u podatnika wykazany został niższy dochód niż ten, który był przyjmowany przez kolejne miesiące na potrzeby ustalenia podstawy wymiaru składki zdrowotnej. Wobec tego ubezpieczony będzie mógł zwrócić się do ZUS o stwierdzenie nadpłaty i zwrot środków. Terminem na złożenie wniosku o stwierdzenie nadpłaty jest miesiąc od terminu na złożenie zeznania podatkowego. W praktyce oznacza to, że w maju kolejnego roku po zakończeniu roku podatkowego zaistnieje możliwość zwrócenia się o zwrot środków.

Warto także wskazać, że przedsiębiorca, który przez cały poprzedni rok kalendarzowy prowadził działalność gospodarczą i przychody z tej działalności były opodatkowane na zasadach ogólnych lub ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych może przy określaniu wysokości miesięcznej podstawy wymiaru zadeklarować chęć opłacania składki na podstawie kwoty przychodów uzyskanych w poprzednim roku kalendarzowym.

6. Składka zdrowotna a karta podatkowa

Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą rozliczający się na zasadach karty podatkowej, o której mowa w RyczałtU, podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu i ma obowiązek odprowadzania składki na ubezpieczenie zdrowotne. Stopa procentowa składki zdrowotnej dla osób samozatrudnionych rozliczających się na podstawie karty podatkowej wynosi 9,0% podstawy wymiaru.

Zgodnie z art. 81 ŚOZŚrPubU podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących działalność pozarolniczą, które stosują opodatkowanie w formie karty podatkowej, stanowi kwota minimalnego wynagrodzenia obowiązującego 1 stycznia danego roku. Oznacza to, że w 2022 r. składka zdrowotna wyniesie 270,90 zł.

W ZmPDOFizPrU21 ustawodawca przewidział także zwolnienie ze składki na ubezpieczenie zdrowotne pod warunkiem, że ubezpieczony jest pracownikiem w rozumieniu SysUbSpołU, którego podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tego tytułu jest nie wyższa niż minimalne wynagrodzenie obowiązujące 1 stycznia danego roku (tj. 3010 zł w 2022 r.), pod warunkiem, że osoba ta:

- 1) uzyskuje dodatkowe przychody z tego tytułu w wysokości nie wyższej niż 50% minimalnego wynagrodzenia obowiązującego 1 stycznia danego roku,
- 2) opłaca od tych przychodów podatek dochodowy w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych zgodnie z przepisami RyczałtU.

Przesłanki te muszą być zatem spełnione łącznie, co sprawia, że jedynie niewielka grupa ubezpieczonych będzie mogła skorzystać z art. 82 ust. 9b ŚOZŚrPubU.

7. Zleceniobiorcy

Zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt e ŚOZŚrPubU osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Zgodnie z przepisami podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne dla zleceniobiorców stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. Podstawę wymiaru składki zdrowotnej pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia społeczne finansowane przez zleceniobiorcę i potrąconych z jego środków przez zleceniodawcę. Ponadto **nie ma w tym zakresie zastosowania tzw. limit 30-krotności**.

W przypadku gdy pracownik wykonuje pracę na podstawie umowy o pracę i dodatkowo zawiera umowę zlecenia z innym pracodawcą dochodzi do zbiegu tytułów do ubezpieczenia zdrowotnego. Wówczas – stosownie do treści art. 82 ust. 1 ŚOZŚrPubU – ubezpieczony, uzyskując przychody z więcej niż jednego tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, obowiązany jest opłacać składkę na ubezpieczenie zdrowotne z każdego z tych tytułów odrębnie.

Należy także mieć na uwadze, że uzyskiwanie przychodów z wykonywania umowy o dzieło nie stanowi tytułu do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego.

W efekcie od kwoty wynagrodzenia wypłaconego wykonawcy takiej umowy zamawiający nie nalicza i nie odprowadza składek ubezpieczeniowych.

Warto jednak zauważyć, że w przypadku, gdy umowa zlecenia zawarta została z uczniem szkoły ponadpodstawowej lub studentem nie jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym, jeżeli są uczniami szkół ponadpodstawowych lub studentami, do ukończenia 26 lat – art. 6 ust. 4 SysUbSpołU nowym terminem płatności składek jest 20. dzień następnego miesiąca. Zatem zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych osoby te nie podlegają również ubezpieczeniu zdrowotnemu. To powoduje, że zleceniodawca nie potrąca składki na ubezpieczenie zdrowotne z wynagrodzenia tych osób.

8. Członkowie zarządów i prokurenci spółek

Przepisy ZmPDOFizPrU21 wprowadzają regulacje, na mocy których obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym zostają objęte osoby powołane do pełnienia funkcji na mocy aktu powołania, które z tego tytułu pobierają wynagrodzenie.

W dotychczasowym stanie prawnym pełnienie funkcji członka zarządu lub prezesa zarządu nie stanowiło tytułu do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego. **Od 1.1.2022 r.** – po wejściu w życie art. 15 ust. 1 pkt 35a ZmPDOFizPrU21 – ulegnie to zmianie, ponieważ w ramach tzw. Polskiego Ładu **ustawodawca zdecydował się objąć obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym także takie osoby**. Podstawę wymiaru składki zdrowotnej tych osób stanowić będzie przychód pomniejszony o składki na ubezpieczenia społeczne. Od tej kwoty obliczona zostanie 9% składka zdrowotna. Należy jednak pamiętać, że składka ta nie będzie podlegała odliczeniu od PIT.

Z kolei w sytuacji, gdy ubezpieczony posiada więcej niż jeden tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego i jest nim członkostwo w radzie nadzorczej również będzie powstawał obowiązek odprowadzenia składki zdrowotnej. Zatem wynagrodzenie członka rady nadzorczej będzie także obciążone składką zdrowotną w wysokości 9%. W tym przypadku składka zdrowotna także nie będzie odliczana od PIT.

Obowiązek ubezpieczenia powstaje z dniem powołania, a wygasa z dniem odwołania. Płatnikiem składek dla członków zarządów spółek, prokurentów i członków rady nadzorczej jest podmiot wypłacający wynagrodzenie. Natomiast składkę na ubezpieczenie zdrowotne ustala się od wypłaconego wynagrodzenia i finansuje ze środków osoby ubezpieczonej.

9. Inne grupy uzyskujące dochody

Przepisy ŚOZŚrPubU nakładają obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego na szereg grup społeczno-zawodowych. Warto w tym zakresie wskazać, że **niezależnie od tytułu do ubezpieczenia stopa procentowa składki na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 9% podstawy wymiaru** (wyjątek stanowią podatnicy rozliczający się na zasadach po-

datku liniowego – 4,9% podstawy wymiaru). Jednak w przypadku różnych grup ubezpieczonych stosowane są różne zasady ustalania podstawy wymiaru składki.

Podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne dla posłów pobierających uposażenia poselskie oraz senatorów pobierających uposażenie senatorskie oraz sędziów i prokuratorów jest kwota odpowiadająca wysokości uposażenia albo wynagrodzenia tych osób. Z kolei dla ławników sądowych niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawą obliczenia składki jest kwota uzyskiwanej diety. Dla osób pobierających emeryturę lub rentę, osób w stanie spoczynku pobierających uposażenie lub uposażenie rodzinne oraz osób pobierających uposażenie po zwolnieniu ze służby lub świadczenie pieniężne o takim samym charakterze podstawę wymiaru składki zdrowotnej stanowi:

- 1) kwota emerytury albo renty pomniejszona o kwotę spłaty nadpłaty świadczenia, z wyłączeniem dodatków, zasiłków, świadczeń pieniężnych i ryczałtu energetycznego, ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla oraz deputatu węglowego albo
- 2) kwota uposażenia pobieranego w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego, albo
- 3) kwota uposażenia pobieranego po zwolnieniu ze służby lub świadczenia pieniężnego o takim samym charakterze.

Dla osób pobierających rodzicielskie świadczenie uzupełniające podstawą wymiaru jest kwota rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego. Z kolei dla:

- 1) uczniów oraz słuchaczy zakładów kształcenia,
- 2) nauczycieli w rozumieniu przepisów o systemie oświaty niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- 3) dzieci przebywających w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- 4) dzieci do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego nieprzebywających w placówkach, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- 5) studentów i doktorantów niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu

– podstawą wymiaru składki jest kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych.

Natomiast w przypadku słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego, a także osób pobierających stypendium sportowe po ukończeniu 15. roku życia niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest kwota odpowiadająca wysokości pobieranego stypendium.

W przypadku osób bezrobotnych podstawę wymiaru stanowi kwota odpowiadająca wysokości pobieranego zasiłku dla bezrobotnych lub stypendium, a w przypadku niepobierania przez bezrobotnego zasiłku lub stypendium – kwota odpowiadająca wysokości zasiłku dla bezrobotnych, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 PromZatrU. Dla osób po-

bierających stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez podmiot inny niż powiatowy urząd pracy, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawą wymiaru składki jest kwota odpowiadająca wysokości pobieranego stypendium.

Z kolei osoby pobierające zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne za podstawę wymiaru składki winny wskazywać kwotę zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, a w przypadku niepobierania zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego – kwotę odpowiadającą wysokości świadczenia przedemerytalnego. Dla osób pobierających nauczycielskie świadczenia kompensacyjne podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest kwota nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Dla osób pobierających zasiłek stały z pomocy społecznej niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu – kwota odpowiadająca wysokości przyznanego zasiłku stałego z pomocy społecznej. Z kolei dla:

- 1) osób pobierających zasiłek stały z pomocy społecznej niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
 - 2) osób bezdomnych wychodzących z bezdomności niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
 - 3) osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizujących kontrakt socjalny w wyniku zastosowania procedury, o której mowa w art. 50 ust. 2 PromZatrU, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu
- podstawę wymiaru składki zdrowotnej stanowi maksymalna kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej.

Natomiast w przypadku:

- 1) osób pobierających specjalny zasiłek opiekuńczy lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
 - 2) kombatanów i osób represjonowanych niepodlegający ubezpieczeniom społecznym w RP lub niepobierający emerytury lub renty,
 - 3) działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych niepodlegających ubezpieczeniom społecznym w RP lub niepobierających emerytury lub renty
- podstawą wymiaru składki jest kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych.

Dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest kwota odpowiadająca wysokości renty socjalnej, a w przypadku osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu

– kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych.

Z kolei w przypadku osoby pobierającej zasiłek dla opiekuna, przyznany na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawę wymiaru składki stanowi kwota odpowiadająca wysokości zasiłku dla opiekuna przysługującego na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

W przypadku osób korzystających z urlopu wychowawczego niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu oraz osób sprawujących osobistą opiekę nad dzieckiem, o których mowa w art. 6a ust. 1 SysUbSpołU, niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawę wymiaru składki zdrowotnej stanowi kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych. Z kolei osoby uprawnione do świadczeń alimentacyjnych na podstawie ugody sądowej lub prawomocnego orzeczenia sądu niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu obliczać powinny wysokość składki zdrowotnej, biorąc pod uwagę kwotę odpowiadającą kwocie faktycznie otrzymanych alimentów, nie wyższą jednak od wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych jako podstawę wymiaru składki.

Dla aplikantów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest kwota odpowiadająca wysokości pobieranego stypendium. Natomiast dla małżonka Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 4 pkt 19 SysUbSpołU, niepodlegającemu obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu podstawę wymiaru składki zdrowotnej stanowi kwota podstawy wymiaru składki, o której mowa w art. 18 ust. 8b SysUbSpołU.

Podstawa prawna:

- art. 15 ust. 1 pkt 35a, art. 65, art. 66, art. 79 ust. 1, art. 81 ust. 5, art. 82 ust. 9a–b, ŚOZŚrPubU,
- art. 9a ust. 1, art. 12, art. 27b ust. 2, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1a pkt 2 PDOFizU,
- art. 26 PPKU,
- art. 22, art. 23 PrPrzed.

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl